

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 24ης Ιουνίου 2008(*)

«Οδηγία 75/442/ΕΟΚ – Διαχείριση των αποβλήτων – Έννοια των αποβλήτων – Αρχή “ο ρυπαίνων πληρώνει” – Κάτοχος – Προηγούμενοι κάτοχοι – Παραγωγός του γενεσιουργού της ρυπάνσεως προϊόντος – Υδρογονάνθρακες και βαρύ μαζούτ – Ναυάγιο – Σύμβαση περί αστικής ευθύνης για τις ζημίες εκ ρυπάνσεως από υδρογονάνθρακες – Σύμβαση FIPOI»

Στην υπόθεση C-188/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, την οποία υπέβαλε το Cour de cassation (Γαλλία) με απόφαση της 28ης Μαρτίου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Απριλίου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Commune de Mesquer

κατά

Total France SA,

Total International Ltd,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο του δευτέρου τμήματος, προεδρεύοντα, A. Rosas, K. Lenaerts και L. Bay Larsen, προέδρους τμήματος, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, P. Kūris, E. Levits, A. Ó Caoimh, P. Lindh, J.-C. Bonichot, T. von Danwitz και C. Toader (εισηγήτρια), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: M.-A. Gaudissart, προϊστάμενος διοικητικής μονάδας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 22ας Ιανουαρίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Commune de Mesquer (Δήμος Mesquer), εκπροσωπούμενος από τους C. Lepage και A. Moustardier, avocats,
- η Total France SA και η Total International Ltd, εκπροσωπούμενες από τους J.-P. Hordies, C. Smits, M. Memloul, J. Boivin, E. Fontaine και F.-H. Briard, avocats,

- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues και A.-L. During,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την L. Van den Broeck,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τον D. Del Gaizo, avvocato dell Stato,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τις C. Gibbs και I. Rao, επικουρούμενες από τον J. Maurici, barrister,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους M. Κωνσταντινίδη, J.-B. Laignelot και G. Valero Jordana,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 13ης Μαρτίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 1 και 15 της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 86), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 96/350/ΕΚ της Επιτροπής, της 24ης Μαΐου 1996 (ΕΕ L 135, σ. 32, στο εξής: οδηγία 75/442), καθώς και την ερμηνεία του παραρτήματος I της εν λόγω οδηγίας.

2 Η αίτηση υποβάλλεται επ' αφορμή διαφοράς μεταξύ του Δήμου Mesquer, αφενός, και των Total France SA και Total International Ltd (στο εξής, από κοινού: εταιρίες Total) με αντικείμενο την αποζημίωση για ζημίες που προκάλεσαν τα διασκορπισθέντα στο έδαφος του εν λόγω δήμου απόβλητα κατόπιν του ναυαγίου του δεξαμενοπλοίου Erika.

Το νομικό πλαίσιο

Η διεθνής κανονιστική ρύθμιση

3 Η διεθνής σύμβαση περί αστικής ευθύνης για ζημίες εκ ρυπάνσεως από υδρογονάνθρακες, η οποία υιοθετήθηκε στις Βρυξέλλες στις 29 Νοεμβρίου 1969, όπως τροποποιήθηκε με το υπογραφέν στο Λονδίνο στις 27 Νοεμβρίου 1992 πρωτόκολλο (ΕΕ 2004, L 78, σ. 32, στο εξής: σύμβαση περί αστικής ευθύνης), διέπει την ευθύνη των πλοιοκτητών για τις οφειλόμενες σε αλληπάλληλες, προερχόμενες από δεξαμενόπλοια, απορρίψεις υδρογονανθράκων ζημίες. Καθιερώνει την αρχή της αντικειμενικής ευθύνης τους, η οποία περιορίζεται σε ποσό υπολογιζόμενο με γνώμονα τη χωρητικότητα του πλοίου και εγκαθιδρύει υποχρεωτικό σύστημα ασφαλίσεως της ευθύνης.

4 Δυνάμει του άρθρου II, στοιχείο α', αυτής, η σύμβαση περί αστικής ευθύνης εφαρμόζεται στις εκ ρυπάνσεως ζημίες που προκαλούνται στο έδαφος, συμπεριλαμβανομένης της αιγιαλίτιδας ζώνης, συμβαλλόμενου κράτους, καθώς και στην αποκλειστική οικονομική ζώνη του κράτους αυτού η οποία έχει καθοριστεί σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο ή, ενδεχομένως, εντός ζώνης κείμενης πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης του εν λόγω κράτους και παρακείμενης αυτής, προσδιοριζόμενης από το ίδιο σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και μη εκτεινόμενης πέραν των 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσεως από τις οποίες μετρείται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

5 Κατά το άρθρο III, παράγραφος 4, της συμβάσεως περί αστικής ευθύνης, «καμία απαίτηση για αποζημίωση ζημίας εκ ρυπάνσεως δεν μπορεί να [εγερθεί] κατά [...] οποιουδήποτε ναυλωτή (με οποιονδήποτε τρόπο και αν περιγράφεται, συμπεριλαμβανομένου και του ναυλωτή γυμνού πλοίου), διαχειριστή ή εφοπλιστή του πλοίου [...] εκτός αν η ζημία προήλθε από προσωπική τους πράξη ή παράλειψη που διαπράχθηκε με πρόθεση να προκληθεί μια τέτοια ζημία ή απερίσκεπτα και με γνώση ότι μια τέτοια ζημία θα μπορούσε πιθανώς να προκύψει».

6 Η διεθνής σύμβαση περί ιδρύσεως διεθνούς ταμείου αποζημιώσεως ζημιών εκ ρυπάνσεως από πετρέλαιο, η οποία υιοθετήθηκε στις Βρυξέλλες στις 18 Δεκεμβρίου 1971, όπως τροποποιήθηκε με το υπογραφέν στο Λονδίνο στις 27 Νοεμβρίου 1992 πρωτόκολλο (ΕΕ 2004, L 78, σ. 40, στο εξής: σύμβαση FIPOI), συμπληρώνει τη σύμβαση περί αστικής ευθύνης εγκαθιδρύοντας καθεστώς αποζημιώσεως των υποστάντων ζημία.

7 Το διεθνές ταμείο αποζημιώσεως ζημιών εκ ρυπάνσεως από πετρέλαιο (στο εξής: FIPOI), στο οποίο εισφέρει η πετρελαϊκή βιομηχανία, μπορεί να καλύπτει μέχρι ποσού ύψους 135 εκατομμυρίων ΕΤΔ (ειδικών τραβηκτικών δικαιωμάτων) για προγενέστερο του 2003 περιστατικό. Κατά το άρθρο 4 της συμβάσεως FIPOI, οι ζημιούμενοι έχουν το δικαίωμα ασκήσεως, ενώπιον των δικαστηρίων του συμβαλλόμενου στην ανωτέρω σύμβαση κράτους όπου προκλήθηκαν οι ζημίες, αγωγών αποζημιώσεως, ιδίως οσάκις η σύμβαση περί αστικής ευθύνης ουδεμία προβλέπει ευθύνη για τη συγκεκριμένη ζημία ή οσάκις ο πλοιοκτήτης είναι αφερέγγυος ή απηλλάγη της ευθύνης του δυνάμει της ανωτέρω συμβάσεως.

8 Το πρωτόκολλο του 2003, το οποίο τροποποιεί τη διεθνή σύμβαση του 1992 περί ιδρύσεως διεθνούς ταμείου αποζημιώσεως για τις ζημίες εκ ρυπάνσεως από πετρέλαιο (ΕΕ 2004, L 78, σ. 24), ιδρύει συμπληρωματικό διεθνές ταμείο αποζημιώσεως για τις ζημίες εκ ρυπάνσεως από πετρέλαιο, υπό την επωνυμία «συμπληρωματικό διεθνές ταμείο αποζημιώσεως του 2003 για τις ζημίες εκ ρυπάνσεως από πετρέλαιο», το οποίο καθιστά εφικτή, από κοινού με το FIPOI, την κάλυψη κινδύνου μέχρι ποσού 750 εκατομμυρίων λογιστικών μονάδων για συγκεκριμένο περιστατικό που έλαβε χώρα μετά την 1η Νοεμβρίου 2003.

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

Η οδηγία 75/442

9 Σύμφωνα με την τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 75/442, οποιαδήποτε κανονιστική ρύθμιση σχετική με τη διάθεση των αποβλήτων πρέπει να έχει ως βασικό στόχο την προστασία της υγείας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος από τις επιβλαβείς επιδράσεις που προκαλούν η συγκέντρωση, η μεταφορά, η επεξεργασία, η εναποθήκευση και η απόθεση των αποβλήτων.

10 Το άρθρο 1 της οδηγίας 75/442 ορίζει:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

α) “απόβλητο”: κάθε ουσία ή αντικείμενο που εμπίπτει στις κατηγορίες του παραρτήματος I και που ο κάτοχός του απορρίπτει ή προτίθεται ή υποχρεούται να απορρίψει·

Η Επιτροπή [...] καταρτίζει [...] κατάλογο των αποβλήτων των κατηγοριών που περιλαμβάνει το παράρτημα I. [...]

β) “παραγωγός”: κάθε πρόσωπο η δραστηριότητα του οποίου παρήγαγε απόβλητα (“αρχικός παραγωγός”) ή/και κάθε πρόσωπο που έχει πραγματοποιήσει εργασίες προεπεξεργασίας, αναμείξεως ή άλλες οι οποίες οδηγούν σε μεταβολή της φύσεως ή της συνθέσεως των αποβλήτων αυτών·

γ) “κάτοχος”: ο παραγωγός των αποβλήτων ή το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει στην κατοχή του τα απόβλητα·

[...]

ε) “διάθεση”: κάθε εργασία που προβλέπεται στο παράρτημα II A·

στ) “αξιοποίηση”: κάθε εργασία που προβλέπεται στο παράρτημα II B·

ζ) “συλλογή”: η περισυλλογή, διαλογή ή/και ανάμειξη των αποβλήτων για τη μεταφορά τους.»

11 Το άρθρο 8 της οδηγίας 75/442 προβλέπει:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου κάθε κάτοχος στερεών αποβλήτων:

– να τα παραδίδει σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα περισυλλογής ή σε επιχείρηση [που διενεργεί τις κατά τα παραρτήματα II A ή II B εργασίες]

ή

– να εξασφαλίζει ο ίδιος την αξιοποίηση ή τη διάθεσή τους [συμμορφούμενος προς τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας].»

12 Το άρθρο 15 της οδηγίας 75/442 προβλέπει:

«Σύμφωνα με την αρχή “ο ρυπαίνων πληρώνει”, η δαπάνη για τη διάθεση των αποβλήτων βαρύνει:

– τον κάτοχο που παραδίδει απόβλητα σε φορέα συλλογής ή σε επιχείρηση προβλεπόμενη από το άρθρο 9

και/ή

– τους προηγούμενους κατόχους ή τον παραγωγό του [γενεσιουργού των αποβλήτων προϊόντος].»

13 Οι κατηγορίες Q4, Q11, Q13 και Q16 του παραρτήματος I της οδηγίας 75/442, το οποίο τιτλοφορείται «Κατηγορίες αποβλήτων», έχουν ως εξής:

«Q4 Ύλες που έχουν εκχυθεί κατά τύχη, απολεσθεί ή για τις οποίες έχει σημειωθεί κάποιο περιστατικό, συμπεριλαμβανομένου κάθε είδους υλικού εξοπλισμού κ.λπ., ο οποίος έχει μολυνθεί εξ αιτίας του περιστατικού αυτού

[...]

Q11 Υπολείμματα εξορύξεως και προετοιμασίας πρώτων υλών (π.χ. υπολείμματα μεταλλευτικής ή πετρελαϊκής εκμεταλλεύσεως κ.λπ.)

[...]

Q13 Κάθε ύλη, ουσία ή προϊόν, η χρησιμοποίηση του οποίου απαγορεύεται από τον νόμο

[...]

Q16 Κάθε ουσία, ύλη ή προϊόν που δεν καλύπτονται από τις προαναφερόμενες κατηγορίες.»

14 Το παράρτημα II A της οδηγίας, τιτλοφορούμενο «Εργασίες διαθέσεως», σκοπεί στην ανακεφαλαίωση των εργασιών διαθέσεως αποβλήτων, όπως αυτές λαμβάνουν χώρα στην πράξη, ενώ το παράρτημα II B της οδηγίας, τιτλοφορούμενο «Εργασίες αξιοποίησεως», σκοπεί επίσης στην ανακεφαλαίωση των πράξεων αξιοποίησεως.

15 Η οδηγία 2006/12/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2006, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ L 114, σ. 9), προβαίνοντας, για λόγους

σαφηνείας και εξορθολογισμού, σε κωδικοποίηση της οδηγίας 75/442, επαναλαμβάνει στα άρθρα 1 και 15, καθώς και στα παραρτήματά της I, II A και II B, τις προπαρατεθείσες διατάξεις. Πάντως, η οδηγία 2006/12 εκδόθηκε μετά την επέλευση των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, οπότε δεν μπορεί να διέπει τη διαφορά της κύριας δίκης.

Η οδηγία 68/414/ΕΟΚ

16 Το άρθρο 2 της οδηγίας 68/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1968, περί υποχρεώσεως διατηρήσεως ενός ελάχιστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου και/ή προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη της ΕΟΚ (ΕΕ ειδ. έκδ. 12/001, σ. 14), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/93/ΕΚ του Συμβουλίου, της 14ης Δεκεμβρίου 1998 (ΕΕ L 358, σ. 100), η οποία προβλέπει παρόμοια υποχρέωση ιδίως προκειμένου να αντιμετωπιστούν τυχόν ελλείψεις ή κρίσεις ανεφοδιασμού, εξομοιώνει τα fuel-oils με κατηγορία πετρελαιοειδών.

Η οδηγία 2004/35/ΕΚ

17 Η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας (ΕΕ L 143, σ. 56), έχει ως εξής:

«Θα πρέπει να ληφθούν ρητώς υπόψη η Συνθήκη Ευρατόμ και οι αντίστοιχες διεθνείς συμβάσεις καθώς και η κοινοτική νομοθεσία που ρυθμίζει πληρέστερα και αυστηρότερα τη λειτουργία οιασδήποτε εκ των δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας [...]»

18 Το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/35 ορίζει:

«Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται σε περιβαλλοντική ζημία ή σε τυχόν επικείμενη απειλή τέτοιας ζημίας που προκύπτει λόγω συμβάντος, η ευθύνη ή η αποζημίωση για το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής οιασδήποτε από τις διεθνείς συμβάσεις που απαριθμούνται στο παράρτημα IV, συμπεριλαμβανομένων τυχόν μελλοντικών τροποποιήσεων των συμβάσεων αυτών, η οποία ισχύει στο οικείο κράτος μέλος.»

19 Το παράρτημα IV της οδηγίας 2004/35 έχει ως εξής:

«Διεθνείς συμβάσεις κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2

α) διεθνής σύμβαση της 27ης Νοεμβρίου 1992 περί αστικής ευθύνης συνεπεία ζημιών εκ ρυπάνσεως από πετρέλαιο·

β) διεθνής σύμβαση της 27ης Νοεμβρίου 1992 περί συστάσεως διεθνούς ταμείου για την αποκατάσταση ζημιών εκ ρυπάνσεως από πετρέλαιο·

[...]».

Η απόφαση 2004/246/ΕΚ

20 Το Συμβούλιο εξέδωσε στις 2 Μαρτίου 2004 την απόφαση 2004/246/ΕΚ για την εξουσιοδότηση των κρατών μελών να υπογράψουν, να κυρώσουν ή να προσχωρήσουν, προς το συμφέρον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στο πρωτόκολλο του 2003 επί της διεθνούς συμβάσεως περί ιδρύσεως διεθνούς ταμείου για την αποζημίωση ζημιών εκ ρυπάνσεως από πετρέλαιο, του 1992, και για την εξουσιοδότηση της Αυστρίας και του Λουξεμβούργου, προς το συμφέρον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να προσχωρήσουν στις βασικές πράξεις (ΕΕ L 78, σ. 22).

21 Η τέταρτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως 2004/246 ορίζει:

«Σύμφωνα με το πρωτόκολλο για το συμπληρωματικό ταμείο, μόνον κυρίαρχα κράτη δύνανται να καταστούν συμβαλλόμενα μέρη· κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατόν η Κοινότητα να κυρώσει ή να προσχωρήσει στο πρωτόκολλο, ούτε υπάρχει προοπτική ότι αυτό θα είναι δυνατόν στο εγγύς μέλλον.»

22 Τα άρθρα 1, παράγραφος 1, και 4 της αποφάσεως 2004/246 ορίζουν:

«Άρθρο 1

1. Τα κράτη μέλη εξουσιοδοτούνται να υπογράψουν, να κυρώσουν ή να προσχωρήσουν, προς το συμφέρον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στο πρωτόκολλο του 2003 [επί της διεθνούς συμβάσεως] περί ιδρύσεως διεθνούς ταμείου για την αποζημίωση ζημιών εκ ρυπάνσεως από πετρέλαιο, του 1992 (“πρωτόκολλο για το συμπληρωματικό ταμείο”) υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στα ακόλουθα άρθρα.

[...]

Άρθρο 4

Τα κράτη μέλη καταβάλλουν τις μέγιστες προσπάθειες προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι, σε πρώτη ευκαιρία, το πρωτόκολλο για το συμπληρωματικό ταμείο και οι βασικές πράξεις θα τροποποιηθούν κατά τρόπο ώστε η Κοινότητα να μπορέσει να καταστεί συμβαλλόμενο μέρος.»

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

23 Το άρθρο 2 του νόμου 75-633 της 15ης Ιουλίου 1975, περί της διαθέσεως των αποβλήτων και της ανακτήσεως των υλικών (*JORF* της 16ης Ιουλίου 1975, σ. 7279), το οποίο αποτελεί πλέον το άρθρο L.541-2 του περιβαλλοντικού κώδικα, ορίζει:

«Οιοσδήποτε παράγει ή κατέχει απόβλητα υπό προϋποθέσεις που μπορούν να βλάψουν το έδαφος, τη χλωρίδα και την πανίδα, να υποβαθμίσουν τόπους ή τοπία, να μολύνουν τον αέρα ή τα ύδατα, να προκαλέσουν θορύβους ή οσμές και, γενικώς, να προσβάλουν την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον οφείλει να διασφαλίσει ο ίδιος ή μέσω τρίτου τη διάθεσή τους σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου, υπό προϋποθέσεις που να εξασφαλίζουν τη μη επέλευση των εν λόγω βλαπτικών συνεπειών.

Η διάθεση των αποβλήτων περιλαμβάνει τη συλλογή, τη μεταφορά, την αποθήκευση, τη διαλογή και την επεξεργασία που είναι αναγκαίες για την ανάκτηση των στοιχείων και των υλικών που μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν ή για την ανάκτηση της ενεργείας, καθώς και την αποθήκευση ή την απόρριψη στο φυσικό περιβάλλον όλων των άλλων προϊόντων υπό συνθήκες που να διασφαλίζουν την αποφυγή των αναφερόμενων στο προηγούμενο εδάφιο βλαπτικών συνεπειών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

24 Το υπό σημαία Μάλτας δεξαμενόπλοιο Erika, το οποίο είχε ναυλώσει η εταιρία Total International Ltd, βυθίστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 1999 σε σημείο απέχον 35 περίπου ναυτικά μίλια νοτιοδυτικά του ακρωτηρίου Penmarc'h (Finistère, Γαλλία), αφού προηγουμένως απέρριψε τμήμα του φορτίου και των δεξαμενών του στη θάλασσα προκαλώντας ρύπανση στις γαλλικές ακτές του Ατλαντικού.

25 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής και τις υποβληθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου παρατηρήσεις, η ιταλική εταιρία ENEL συνήψε με την Total International Ltd σύμβαση προμηθείας βαρέος μαζούτ το οποίο επρόκειτο να χρησιμοποιηθεί ως καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρισμού. Σε εκτέλεση της ανωτέρω συμβάσεως, η Total raffinage distribution, την οποία διαδέχθηκε η Total France SA, πώλησε το βαρύ μαζούτ στην Total International Ltd, η οποία ναύλωσε το δεξαμενόπλοιο Erika για τη μεταφορά από τον λιμένα της Δουνκέρκης (Γαλλία) στον λιμένα του Milazzo (Ιταλία).

26 Κατά των εταιριών Total ο Δήμος Mesquer άσκησε, στις 9 Ιουνίου 2000, αγωγή ενώπιον του tribunal de commerce de Saint Nazaire, με αντικείμενο, μεταξύ άλλων, να αναγνωριστεί ότι οι εν λόγω εταιρίες όφειλαν να αναλάβουν, κατ' εφαρμογή του νόμου 75-633, τις συνέπειες των ζημιών που προκάλεσαν τα εκχυθέντα στο έδαφός της απόβλητα και να καταδικαστούν in solidum στην καταβολή ποσού ύψους 69 232,42 ευρώ ως δαπανών τις οποίες κατέβαλε ο Δήμος για καθαρισμό και απορρύπανση.

27 Κατόπιν απορρίψεως της αγωγής του, ο Δήμος Mesquer άσκησε έφεση ενώπιον του cour d'appel de Rennes, το οποίο, με απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2002, επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση, εκτιμώντας ότι στην προκειμένη περίπτωση το βαρύ μαζούτ δεν αποτελούσε απόβλητο αλλά καύσιμη ύλη ως επεξεργασμένο για συγκεκριμένη χρήση υλικό παραγωγής ενεργείας. Το cour d'appel de Rennes αναγνώρισε μεν ότι το βαρύ μαζούτ, το οποίο απορρίφθηκε και μεταμορφώθηκε λόγω της αναμειξιάς του με ύδωρ και ιζήματα, υπήρξε γενεσιουργό αποβλήτων, πλην όμως έκρινε ότι καμία διάταξη δεν παρείχε τη

δυνατότητα στοιχειοθέσεως ευθύνης των εταιριών Total, δεδομένου ότι δεν μπορούσαν να θεωρηθούν ως παραγωγοί ή κάτοχοι των εν λόγω αποβλήτων. Κατόπιν αυτού, ο Δήμος Mesquer υπέβαλε αίτηση αναίρεσεως.

28 Εκτιμώντας ότι η υπό κρίση διαφορά εμφανίζει σοβαρές δυσχέρειες ερμηνείας της οδηγίας 75/442, το Cour de cassation ανέστειλε τη διαδικασία και αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μπορεί το βαρύ μαζούτ, προϊόν παραγόμενο από τη διαδικασία διυλίσεως, ανταποκρινόμενο στις προδιαγραφές του καταναλωτή, το οποίο προορίζεται από τον παραγωγό να πωληθεί ως καύσιμο και στο οποίο γίνεται αναφορά με την οδηγία 68/414 [...], να χαρακτηριστεί ως απόβλητο κατά την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας 75/442 [...], όπως έχει κωδικοποιηθεί από την οδηγία 2006/12 [...];

2) Αποτελεί το φορτίο βαρέος μαζούτ, το οποίο κατά τη μεταφορά του με πλοίο διέρρευσε τυχαίως στη θάλασσα, μόνο του ή κατόπιν της αναμείξεώς του με ύδωρ και ιζήματα, απόβλητο κατά την έννοια της περιπτώσεως Q4 του παραρτήματος 1 της οδηγίας 2006/12[...];

3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα και καταφατικής στο δεύτερο, ο παραγωγός του βαρέος μαζούτ (Total raffinage distribution) και/ή ο πωλητής ή ο ναυλωτής (Total international Ltd) μπορούν να θεωρηθούν ως παραγωγοί και/ή κάτοχοι του αποβλήτου κατά την έννοια των άρθρων 1, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας 2006/12[...] και για την εφαρμογή του άρθρου 15 της ίδιας οδηγίας, ενώ το προϊόν, κατά τον χρόνο του ατυχήματος εξαιτίας του οποίου μεταβλήθηκε σε απόβλητο, μεταφερόταν από τρίτο;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

29 Οι εταιρίες Total υποστηρίζουν ότι η προδικαστική παραπομπή πρέπει να κριθεί απαράδεκτη καθόσον ο Δήμος Mesquer έλαβε ήδη αποζημίωση από το FIPOI, οπότε στερείται εννόμου συμφέροντος. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το αίτημα περί εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως θα ενείχε υποθετικό χαρακτήρα.

30 Κατά παγία νομολογία, τα σχετικά με την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιόρισε με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, απολαύουν τεκμηρίου λυσιτελείας. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση που υπέβαλε εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου που ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν

(βλ., συναφώς, απόφαση της 7ης Ιουνίου 2007, C-222/05 έως C-225/05, van der Weerd κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-4233, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

31 Εξάλλου, σύμφωνα με πάγια νομολογία, απόκειται στο εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί διαφοράς να εκτιμήσει τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο (απόφαση της 15ης Ιουνίου 2006, C-393/04 και C-41/05, Air Liquide Industries Belgium, Συλλογή 2006, σ. I-5293, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

32 Συναφώς, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, ο Δήμος Mesquer υπήρξε όντως αποδέκτης σημαντικών ποσών εκ του FIPOL, ποσών τα οποία του καταβλήθηκαν κατόπιν του αιτήματος περί αποζημιώσεως που είχε διατυπώσει έναντι, μεταξύ άλλων, του πλοιοκτήτη του Erika και του FIPOL. Για την καταβολή τους προηγήθηκαν συμβιβαστικής φύσεως επαφές στο πλαίσιο των οποίων ο Δήμος παραιτήθηκε ρητώς από οποιοδήποτε διάβημα και ένδικη αξίωση επί ποινή επιστροφής των εισπραχθέντων ποσών.

33 Το αιτούν δικαστήριο διέθετε προφανώς τις ανωτέρω πληροφορίες, έκρινε, όμως, ότι ούτε η διαφορά της κύριας δίκης είχε καταστεί άνευ αντικειμένου ή ο Δήμος Mesquer είχε απολέσει το έννομο συμφέρον του ούτε συνέτρεχε λόγος να μην υποβάλει στο Δικαστήριο τα προδικαστικά ερωτήματά του.

34 Υπό τις περιστάσεις αυτές, επιβάλλεται να δοθεί απάντηση στα υποβληθέντα από το Cour de cassation ερωτήματα.

Επί του πρώτου ερωτήματος

35 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν μπορεί να χαρακτηριστεί, κατά το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 75/442, ως απόβλητο το πωληθέν ως καύσιμο βαρύ μαζούτ.

36 Οι εταιρίες Total, τα κράτη μέλη που υπέβαλαν παρατηρήσεις, καθώς και η Επιτροπή θεωρούν ότι επιβάλλεται αρνητική απάντηση στο ανωτέρω ερώτημα. Μόνον ο Δήμος Mesquer υποστηρίζει ότι το βαρύ αυτό μαζούτ πρέπει να χαρακτηριστεί ως απόβλητο και ότι η επίδικη ουσία εμπίπτει περαιτέρω στην κατηγορία των επικίνδυνων και μη επιτρεπόμενων προϊόντων.

37 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, δυνάμει του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας 75/442, ως απόβλητο πρέπει να θεωρείται οποιαδήποτε ουσία ή οποιοδήποτε αντικείμενο εμπίπτει σε μία από τις απαντώσες στο παράρτημα I της οδηγίας κατηγορίες, και την οποία ουσία ή το οποίο αντικείμενο απορρίπτει ο κάτοχός της/του ή έχει την πρόθεση ή την υποχρέωση να την/το απορρίψει.

38 Έτσι, υπό το πρίσμα της οδηγίας, το πεδίο εφαρμογής της εννοίας του αποβλήτου εξαρτάται από τη σημασία του όρου «απορρίπτω» (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1997, C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, Συλλογή 1997, σ. I-7411, σκέψη 26), οπότε, σύμφωνα

με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο όρος αυτός πρέπει να ερμηνευθεί λαμβάνοντας υπόψη τον στόχο της οδηγίας (απόφαση της 15ης Ιουνίου 2000, C-418/97 και C-419/97, ARCO Chemie Nederland κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-4475, σκέψη 37), στόχος ο οποίος, σύμφωνα με την τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, συνίσταται στην προστασία της υγείας των ανθρώπων και του περιβάλλοντος από τις επιβλαβείς επιδράσεις που προκαλεί η συγκέντρωση, η μεταφορά, η επεξεργασία, η εναποθήκευση και η απόθεση των αποβλήτων, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 174, παράγραφος 2, ΕΚ, το οποίο ορίζει ότι η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στις αρχές της προφυλάξεως και της προληπτικής δράσεως (βλ. απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2004, C-457/02, Niselli, Συλλογή 2004, σ. I-10853, σκέψη 33).

39 Το Δικαστήριο έχει κρίνει επίσης ότι, ενόψει του επιδιωκόμενου με την οδηγία 75/442 σκοπού, η έννοια του αποβλήτου δεν μπορεί να ερμηνεύεται περιοριστικώς (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση ARCO Chemie Nederland κ.λπ., σκέψη 40).

40 Στην ως άνω έννοια μπορούν να περιληφθούν όλα τα αντικείμενα και οι ουσίες που απορρίπτει ο ιδιοκτήτης τους, ακόμη και αν έχουν εμπορική αξία και συλλέγονται για εμπορική χρήση για τους σκοπούς ανακυκλώσεως, ανακτήσεως ή επαναχρησιμοποίησεως (βλ., ιδίως, απόφαση της 18ης Απριλίου 2002, C-9/00, Palin Granit και Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus, Συλλογή 2002, σ. I-3533, στο εξής: απόφαση Palin Granit, σκέψη 29 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

41 Συναφώς, ορισμένες περιστάσεις μπορούν να συνιστούν ενδείξεις για την ύπαρξη δράσεως, προθέσεως ή υποχρεώσεως απορρίψεως μιας ουσίας ή ενός αντικείμενου, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας 75/442. Τούτο ισχύει ιδίως στην περίπτωση κατά την οποία η χρησιμοποιούμενη ουσία αποτελεί υπόλειμμα παραγωγής ή καταναλώσεως, δηλαδή προϊόν του οποίου δεν επιδιώχθηκε η παραγωγή (προπαρατεθείσα απόφαση ARCO Chemie Nederland κ.λπ., σκέψεις 83 και 84). Υπό την έννοια αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα θραύσματα εξορύξεως ενός λατομείου γρανίτη που δεν συνιστούν την παραγωγή την οποία επιδιώκει κυρίως ο εκμεταλλευόμενος αποτελούν κατ' αρχήν στερεά απόβλητα (προπαρατεθείσα απόφαση Palin Granit, σκέψεις 32 και 33).

42 Πάντως, ένα αγαθό, ένα υλικό ή μια πρώτη ύλη ως προϊόν διαδικασίας παραγωγής ή εξαγωγής, χωρίς να αποτελεί το κυρίως αντικείμενο της παραγωγικής διαδικασίας, μπορεί να συνιστά όχι υπόλειμμα, αλλ' υποπροϊόν, το οποίο η επιχείρηση δεν επιθυμεί να απορρίψει, αλλά προτίθεται να εκμεταλλευθεί ή να εμπορευθεί υπό ευνοϊκές από οικονομική άποψη συνθήκες, χωρίς να προβεί προηγουμένως σε κάποια εργασία μεταποίησης (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Palin Granit, σκέψη 34, καθώς και διάταξη της 15ης Ιανουαρίου 2004, C-235/02, Saetti και Frediani, Συλλογή 2004, σ. I-1005, σκέψη 35).

43 Πράγματι, κανένα στοιχείο δεν δικαιολογεί την υπαγωγή αγαθών, υλικών ή πρώτων υλών που έχουν από οικονομικής απόψεως την αξία προϊόντων, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε μεταποίησή τους, και που υπόκεινται από μόνα τους στην εφαρμοστέα για τα ως άνω

προϊόντα νομοθεσία, στις διατάξεις της οδηγίας 75/442 (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Palin Granit, σκέψη 35, καθώς και προπαρατεθείσα διάταξη Saetti και Frediani, σκέψη 35).

44 Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της υποχρέωσης ευρείας ερμηνείας της έννοιας των αποβλήτων, με σκοπό τον περιορισμό των εγγενών προς τη φύση τους δυσμενών ή βλαβερών συνεπειών, η εφαρμογή της εν λόγω επιχειρηματολογίας περί υποπροϊόντων πρέπει να περιορίζεται στις καταστάσεις εκείνες στις οποίες η επαναχρησιμοποίηση ενός αγαθού, ενός υλικού ή μιας πρώτης ύλης δεν είναι απλώς ενδεχόμενη αλλά βέβαιη, χωρίς προηγούμενη μεταποίηση και στο πλαίσιο της συνεχείας της διαδικασίας παραγωγής (προπαρατεθείσα απόφαση Palin Granit, σκέψη 36, καθώς και προπαρατεθείσα διάταξη Saetti και Frediani, σκέψη 36).

45 Επομένως, παράλληλα με το κριτήριο που στηρίζεται στη διευκρίνιση του αν μια ουσία αποτελεί ή όχι υπόλειμμα παραγωγής, ο βαθμός της πιθανότητας επαναχρησιμοποίησης της ουσίας αυτής, χωρίς προηγούμενη μεταποίηση, αποτελεί ένα δεύτερο σημαντικό κριτήριο προκειμένου να εκτιμηθεί αν αυτή αποτελεί ή όχι απόβλητο κατά την έννοια της οδηγίας 75/442. Εφόσον υφίσταται για τον κάτοχο της ουσίας, επιπλέον της απλής δυνατότητας επαναχρησιμοποίησής της, και κάποιο οικονομικό πλεονέκτημα, τότε η πιθανότητα τέτοιας επαναχρησιμοποίησης είναι μεγάλη. Στην περίπτωση αυτή, η οικεία ουσία δεν μπορεί πλέον να θεωρείται ως βάρος που ο κάτοχός του επιθυμεί να «απορρίψει» αλλ' ως γνήσιο προϊόν (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Palin Granit, σκέψη 37).

46 Στο πλαίσιο της κύριας δίκης, η επίδικη ουσία λαμβάνεται προφανώς κατόπιν της διαδικασίας διυλίσεως του πετρελαίου.

47 Πάντως, η ως άνω ουσία υπό μορφή υπολείμματος μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο εμπορικής εκμεταλλεύσεως υπό συμφέροντες από οικονομική άποψη όρους, όπως επιβεβαιώνει το γεγονός ότι αποτέλεσε αντικείμενο εμπορικής συναλλαγής και ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές του αγοραστή, όπως υπογραμμίζει το αιτούν δικαστήριο.

48 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ουσία όπως η επίδικη της κύριας δίκης, ήτοι το πωληθέν ως καύσιμο βαρύ μαζούτ, δεν συνιστά απόβλητο κατά την έννοια της οδηγίας 75/442, εφόσον αποτελεί αντικείμενο εκμεταλλεύσεως ή εμπορίας υπό οικονομικώς συμφέροντες όρους και δύναται να χρησιμοποιηθεί στην πράξη ως καύσιμο, χωρίς να απαιτεί προηγούμενη πράξη μεταποίησεως.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

49 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το βαρύ μαζούτ το οποίο απορρίφθηκε τυχαίως στη θάλασσα κατόπιν ναυαγίου πρέπει, υπό παρόμοιες περιστάσεις, να χαρακτηριστεί ως απόβλητο κατά την έννοια της κατηγορίας Q 4 του παραρτήματος I της οδηγίας 75/442.

Παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

50 Ο Δήμος Mesquer, με τον οποίο εντάχθηκαν κατ' ουσίαν η Γαλλική και η Ιταλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή, φρονεί ότι οι υδρογονάνθρακες αυτοί πρέπει να χαρακτηρίζονται ως απόβλητα κατά την έννοια της οδηγίας 75/442 αφ' ης στιγμής απορρίπτονται στη θάλασσα και κατά μείζονα λόγο εφόσον αναμειγνύονται με ύδωρ και ιζήματα.

51 Οι εταιρίες Total θεωρούν ότι το αποτελούμενο από υδρογονάνθρακες, νερό και ιζήματα της ακτής μείγμα είναι απόβλητο μόνον εφόσον υφίσταται υποχρέωση διαθέσεως ή αξιοποιήσεως των υδρογονανθράκων που απορρίφθηκαν τυχαίως ως υδρογονάνθρακες και εφόσον είναι αναμειγμένοι αναποσπάστως με ύδωρ και ιζήματα.

52 Η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα ούτως απορριπτόμενα στη θάλασσα προϊόντα θα έπρεπε να χαρακτηριστούν όχι ως απόβλητα κατά την έννοια της οδηγίας 75/442, αλλ' ως βαρείς υδρογονάνθρακες κατά την έννοια των συμβάσεων περί αστικής ευθύνης και FIPOI. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, αποδεχόμενη μεν ότι οι υδρογονάνθρακες αυτοί μπορούν να χαρακτηριστούν ως απόβλητα κατά την έννοια της οδηγίας, θεωρεί ότι θα ήταν προτιμότερο η τυχαία απόρριψη υδρογονανθράκων στη θάλασσα να διέπεται αποκλειστικά από τις συμβάσεις περί αστικής ευθύνης και FIPOI, με αποτέλεσμα να μην έχει εφαρμογή σε παρόμοιες περιστάσεις η οδηγία 75/442.

Απάντηση του Δικαστηρίου

53 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι το παράρτημα I της οδηγίας 75/442 παραθέτει καταλόγους ουσιών και αντικειμένων δυναμένων να χαρακτηριστούν ως απόβλητα. Πάντως, ο κατάλογος αυτός έχει ενδεικτικό μόνο χαρακτήρα, καθόσον ο χαρακτηρισμός μιας ουσίας ή ενός αντικειμένου ως αποβλήτου προκύπτει κυρίως από τη συμπεριφορά του κατόχου τους και από τη σημασία του όρου «απορρίπτω» (βλ. απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, C-1/03, Van de Walle κ.λπ., Συλλογή 2004, σ. I-7613, σκέψη 42).

54 Το γεγονός ότι το παράρτημα I της οδηγίας 75/442, υπό τον τίτλο «Κατηγορίες αποβλήτων», αναφέρει, στο σημείο Q 4, τις «ύλες οι οποίες έχουν εκχυθεί κατά τύχη, απολεσθεί ή για τις οποίες έχει σημειωθεί κάποιο περιστατικό, συμπεριλαμβανομένου κάθε είδους εξοπλισμού κ.λπ., ο οποίος έχει μολυνθεί εξαιτίας αυτού του περιστατικού», συνιστά, κατά συνέπεια, απλή ένδειξη του ότι αυτού του είδους οι ύλες εμπίπτουν στην έννοια του αποβλήτου. Επομένως, δεν προσφέρεται αφεαυτού για τον χαρακτηρισμό ως αποβλήτων υδρογονανθράκων που απορρίφθηκαν τυχαίως στη θάλασσα και οι οποίοι προκάλεσαν ρύπανση της αιγιαλίτιδας ζώνης και ακολούθως των ακτών κράτους μέλους (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Van de Walle κ.λπ., σκέψη 43).

55 Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να εξεταστεί αν παρόμοια τυχαία απόρριψη υδρογονανθράκων συνιστά πράξη με την οποία ο κάτοχος τους τα «απορρίπτει» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας 75/442 (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Van de Walle κ.λπ., σκέψη 44).

56 Συναφώς, οσάκις η επίδικη ουσία ή το αντικείμενο είναι υπόλειμμα παραγωγής, δηλαδή προϊόν το οποίο δεν επιδιώχθηκε να αποτελέσει αντικείμενο μεταγενέστερης χρησιμοποίησής του, ο δε κάτοχος αδυνατεί να το επαναχρησιμοποιήσει χωρίς προηγούμενη μεταποίηση υπό οικονομικώς συμφέροντες όρους, η ουσία ή το αντικείμενο πρέπει να ερμηνευθούν ως φορτίο το οποίο «απορρίπτει» ο κάτοχός του (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις *Palin Granit*, σκέψεις 32 έως 37, και *Van de Walle* κ.λπ., σκέψη 46).

57 Όσον αφορά τους τυχαίως διαρρεύσαντες υδρογονάνθρακες οι οποίοι προκάλεσαν ρύπανση των εδαφών και των υπογείων υδάτων, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν αποτελούν προϊόν δυνάμενο να χρησιμοποιηθεί χωρίς προηγούμενη μεταποίηση (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση *Van de Walle* κ.λπ., σκέψη 47).

58 Η ίδια διαπίστωση ισχύει και όσον αφορά τυχαίως διαρρεύσαντες στη θάλασσα υδρογονάνθρακες οι οποίοι προκάλεσαν ρύπανση της αιγιαλίτιδας ζώνης και ακολούθως των ακτών κράτους μέλους.

59 Πράγματι, δεν αμφισβητείται ότι η εκμετάλλευση ή η εμπορία τέτοιων υδρογονανθράκων, διαχυθέντων ή αναμειχθέντων με ύδωρ ή ακόμη συσσωματωθέντων με ιζήματα, είναι πολύ αβέβαιη αν όχι υποθετική. Δεν αμφισβητείται περαιτέρω ότι, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι από τεχνική άποψη είναι εφικτή, παρόμοια εκμετάλλευση ή εμπορία προϋποθέτει εν πάση περιπτώσει ότι προηγούνται πράξεις μεταποίησεως, οι οποίες, πόρρω απέχοντας του να είναι οικονομικώς συμφέρουσες για τον κάτοχο της ουσίας, συνιστούν στην πραγματικότητα σημαντική οικονομική επιβάρυνση. Εξ αυτού έπεται ότι παρόμοιοι υδρογονάνθρακες, οι οποίοι διέρρευσαν στη θάλασσα τυχαίως, πρέπει να θεωρούνται ως ουσίες τις οποίες ο κάτοχός τους δεν είχε την πρόθεση να παραγάγει και τις οποίες «απορρίπτει», αν και ακουσίως, επ' ευκαιρία της μεταφοράς τους, μολονότι πρέπει να χαρακτηριστούν ως απόβλητα κατά την έννοια της οδηγίας 75/442 (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση *Van de Walle* κ.λπ., σκέψεις 47 και 50).

60 Εξάλλου, το γεγονός ότι η τυχαία απόρριψη υδρογονανθράκων έλαβε χώρα όχι στο έδαφος κράτους μέλους αλλ' εντός της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης του δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας.

61 Πράγματι, ενώ παρέλκει η απόφαση ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας στον τόπο του ναυαγίου, αρκεί να τονιστεί ότι οι ούτως απορριφθέντες τυχαίως υδρογονάνθρακες παρασύρθηκαν κατά μήκος των ακτών στις οποίες και κατέληξαν, οπότε κατέστησαν υπό την έννοια αυτή απορριφθέντες στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους.

62 Εξ αυτού προκύπτει ότι, υπό τις περιστάσεις του ναυαγίου του δεξαμενοπλοίου όπως οι συγκεκριμένες της κύριας δίκης, η οδηγία 75/442 έχει εφαρμογή *ratione loci*.

63 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι υδρογονάνθρακες απορριφθέντες στη θάλασσα τυχαίως κατόπιν ναυαγίου, αναμειγμένοι με ύδωρ και ιζήματα και παρασυρθέντες κατά μήκος των ακτών κράτους μέλους στις οποίες και κατέληξαν,

αποτελούν απόβλητα κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας 75/442, αφ' ης στιγμής είναι πλέον αδύνατη η εκμετάλλευση ή η εμπορία τους, χωρίς να έχει προηγηθεί πράξη μεταποιήσεως.

Επί του τρίτου ερωτήματος

64 Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν, σε περίπτωση ναυαγίου ενός δεξαμενοπλοίου, ο παραγωγός του απορριφθέντος στη θάλασσα βαρέος μαζούτ και/ή ο πωλητής αυτού και ναυλωτής του πλοίου που μετέφερε την επίμαχη ουσία οφείλουν ενδεχομένως να φέρουν το συνδεδεμένο με τη διάθεση των ούτω προκληθέντων αποβλήτων κόστος, τη στιγμή μάλιστα κατά την οποία η απορριφθείσα στη θάλασσα ουσία μεταφέρθηκε από τρίτο, εν προκειμένω τον διά θαλάσσης μεταφορέα.

Παρατηρήσεις κατατεθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου

65 Ο Δήμος Mesquer θεωρεί ότι στην υπόθεση της κύριας δίκης, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 15 της οδηγίας 75/442, ο παραγωγός του βαρέος μαζούτ καθώς και ο πωλητής του και ναυλωτής του πλοίου που μετέφερε την ως άνω ουσία πρέπει να λογίζονται, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας, ως παραγωγοί και κάτοχοι των αποβλήτων που προήλθαν από την απόρριψη της εν λόγω ουσίας στη θάλασσα.

66 Κατά τις εταιρίες Total, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, το άρθρο 15 της οδηγίας 75/442 δεν έχει εφαρμογή επί του παραγωγού του βαρέος μαζούτ ούτε επί του πωλητή του και ναυλωτή του πλοίου που μετέφερε την ως άνω ουσία, εφόσον, κατά τον χρόνο του ατυχήματος κατόπιν του οποίου η επίμαχη ουσία μετατράπηκε σε απόβλητα, είχε μεταφερθεί από τρίτο. Εξάλλου, η ανωτέρω διάταξη δεν έχει εφαρμογή ούτε στην περίπτωση του παραγωγού του βαρέος μαζούτ για τον λόγο απλώς και μόνον ότι ήταν ο παραγωγός του προϊόντος που προκάλεσε τα απόβλητα.

67 Η Γαλλική Κυβέρνηση, με την οποία συντάσσονται εν μέρει η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, είναι της γνώμης ότι ο παραγωγός του βαρέος μαζούτ και/ή ο πωλητής του και ναυλωτής του πλοίου που μετέφερε την επίμαχη ουσία δεν μπορούν να λογίζονται ως παραγωγοί και/ή κάτοχοι των αποβλήτων που προέκυψαν από την απόρριψη της ως άνω ουσίας στη θάλασσα παρά μόνον αν το ναυάγιο του πλοίου, κατόπιν του οποίου το φορτίο του βαρέος μαζούτ μετατράπηκε σε απόβλητα, οφειλόταν σε διάφορες ενέργειες δυνάμενες να στοιχειοθετήσουν την ευθύνη τους. Πάντως, η Επιτροπή προσθέτει ότι ο παραγωγός προϊόντος όπως το βαρύ μαζούτ δεν μπορεί, αποκλειστικά και μόνο λόγω της συγκεκριμένης δραστηριότητας, να θεωρηθεί ως «παραγωγός» και/ή «κάτοχος» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας 75/442 των αποβλήτων που προκλήθηκαν από το ως άνω προϊόν επ' αφορμή ατυχήματος κατά τη μεταφορά του. Εντούτοις, εξακολουθεί να ευθύνεται, δυνάμει του άρθρου 15, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας, με το κόστος διαθέσεως των αποβλήτων υπό την ιδιότητά του ως «παραγωγού του γενεσιουργού αποβλήτων προϊόντος».

68 Κατά τη Βελγική Κυβέρνηση, η εφαρμογή της οδηγίας 75/442 αποκλείεται λόγω του ότι η σύμβαση περί αστικής ευθύνης έχει εν προκειμένω εφαρμογή. Ομοίως, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου θεωρεί ότι το Δικαστήριο δεν υποχρεούται να απαντήσει επί του ερωτήματος αυτού καθόσον η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά ζητήματα ευθύνης λόγω απορρίψεως βαρέος μαζούτ στη θάλασσα.

Απάντηση του Δικαστηρίου

69 Υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, λαμβάνοντας υπόψη τον στόχο της οδηγίας 75/442, όπως αυτός υπενθυμίζεται στην τρίτη αιτιολογική σκέψη της, το άρθρο 15, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας προβλέπει ότι, σύμφωνα με την αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει, το κόστος της διαθέσεως των αποβλήτων πρέπει να φέρουν οι προγενέστεροι κάτοχοι ή ο παραγωγός του γενεσιουργού των αποβλήτων προϊόντος.

70 Δυνάμει του άρθρου 8 της οδηγίας 75/442, κάθε «κάτοχος αποβλήτων» οφείλει είτε να τα παραδίδει σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα συλλογής ή σε επιχείρηση που πραγματοποιεί τις προβλεπόμενες στα παραρτήματα II Α ή II Β της οδηγίας εργασίες, είτε να εξασφαλίζει ο ίδιος την αξιοποίηση ή τη διάθεσή τους σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας. (απόφαση της 26ης Απριλίου 2005, C-494/01, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2005, σ. I-3331, σκέψη 179).

71 Όπως προκύπτει από τις προπαρατεθείσες διατάξεις, η οδηγία 75/442 διακρίνει την υλοποίηση πράξεων αξιοποίησης ή διαθέσεως, στις οποίες οφείλει να προβεί κάθε «κάτοχος αποβλήτων», είτε είναι ο παραγωγός είτε ο κάτοχος, από την ανάληψη του οικονομικού κόστους για τη διενέργεια αυτών των πράξεων το οποίο φέρουν, σύμφωνα με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», όσοι προκάλεσαν τα απόβλητα, είτε είναι κάτοχοι είτε πρώην κάτοχοί τους ή και παραγωγοί του προϊόντος που προκάλεσε τα απόβλητα (προπαρατεθείσα απόφαση Van de Walle κ.λπ., σκέψη 58).

72 Συναφώς, η κατά το άρθρο 174, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, ΕΚ και το άρθρο 15 της οδηγίας 75/442 αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει θα κινδύνευε να μην εφαρμοστεί αν τέτοια πρόσωπα εμπλεκόμενα στη γένεση αποβλήτων απαλλάσσονταν των οικονομικών υποχρεώσεών τους, όπως οι προβλεπόμενες με την οδηγία, τη στιγμή μάλιστα κατά την οποία αποδεικνύεται σαφώς η προέλευση των υδρογονανθράκων που απορρίφθηκαν στη θάλασσα, αν και ακουσίως, και ποιοι προκάλεσαν ρύπανση του παράκτιου εδάφους κράτους μέλους.

– Επί των εννοιών «κάτοχος» και «προηγούμενοι κάτοχοι»

73 Το Δικαστήριο έκρινε επί υποθέσεως υγρών καυσίμων τα οποία είχαν διαρρεύσει τυχαίως λόγω διαρροής που σημειώθηκε στις αποθηκευτικές εγκαταστάσεις ενός πρατηρίου, υγρών καυσίμων τα οποία είχε αγοράσει το πρατήριο για τις ανάγκες του, ότι αυτά βρίσκονταν στην πραγματικότητα στην κατοχή του διαχειριστή του εν λόγω πρατηρίου. Υπό την έννοια αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι, στο συγκεκριμένο πλαίσιο, εκείνος ο οποίος αποθήκευε, για τις ανάγκες της δραστηριότητάς του, τα υγρά αυτά καύσιμα όταν κατέστησαν απόβλητα μπορεί να εκληφθεί και ως «παραγωγός» τους κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', της οδηγίας

75/442. Πράγματι, εφόσον ο διαχειριστής ενός τέτοιου πρατηρίου είναι συγχρόνως ο κάτοχος και ο παραγωγός των επίμαχων αποβλήτων, πρέπει να θεωρηθεί ως κάτοχός τους κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ', της οδηγίας (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Van de Walle κ.λπ., σκέψη 59).

74 Ομοίως, σε περίπτωση υδρογονανθράκων που απορρίφθηκαν τυχαίως στη θάλασσα, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο πλοιοκτήτης που μεταφέρει τους υδρογονάνθρακες βρίσκεται στην πραγματικότητα και στην κατοχή τους αμέσως πριν καταστούν απόβλητα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, επομένως, ο πλοιοκτήτης πρέπει να θεωρείται ως έχων παραγάγει τα εν λόγω απόβλητα κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', της οδηγίας 75/442 και να χαρακτηριστεί, συνακόλουθα, ως «κάτοχος» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ', της οδηγίας.

75 Πάντως, η οδηγία αυτή δεν αποκλείει, σε ορισμένες περιπτώσεις, το κόστος της διαθέσεως των αποβλήτων να βαρύνει έναν ή περισσότερους προηγούμενους κατόχους (προπαρατεθείσα απόφαση Van de Walle κ.λπ., σκέψη 57).

– Επί του προσδιορισμού των προσώπων τα οποία πρέπει να βαρύνει το κόστος της διαθέσεως των αποβλήτων

76 Στην υπόθεση της κύριας δίκης ανακύπτει το ερώτημα αν εκείνος ο οποίος πώλησε το εμπόρευμα στον τελικό αποδέκτη και ναύλωσε για τον λόγο αυτό το πλοίο το οποίο βυθίστηκε στη θάλασσα μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως «προηγούμενος» «κάτοχος» των ούτως απορριφθέντων αποβλήτων. Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν ο παραγωγός του γενεσιουργού των ως άνω αποβλήτων προϊόντος μπορεί να επιβαρυνθεί με το κόστος της διαθέσεως των ούτω προκληθέντων αποβλήτων.

77 Συναφώς, το άρθρο 15 της οδηγίας 75/442 προβλέπει ότι ορισμένες κατηγορίες προσώπων, εν προκειμένω δε οι «προηγούμενοι κάτοχοι» ή ο «παραγωγός του γενεσιουργού των αποβλήτων προϊόντος» επιβαρύνονται ενδεχομένως, σύμφωνα με την αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει, με το κόστος της διαθέσεως των αποβλήτων. Έτσι, η συγκεκριμένη οικονομική υποχρέωση τους βαρύνει λόγω του ότι συνέτειναν στην πρόκληση των επίμαχων αποβλήτων και, ενδεχομένως, στον κίνδυνο ρυπάνσεως που συνεπάγεται εξ αυτού.

78 Επομένως, όσον αφορά υδρογονάνθρακες που απορρίφθηκαν στη θάλασσα τυχαίως κατόπιν του ναυαγίου δεξαμενοπλοίου, ο εθνικός δικαστής δύναται να εκτιμήσει ότι ο πωλητής των υδρογονανθράκων αυτών και ναυλωτής του πλοίου που τους μεταφέρει «παρήγαγε απόβλητα», εφόσον ο ίδιος δικαστής, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που μόνον ο ίδιος είναι σε θέση να εκτιμήσει, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο ανωτέρω πωλητής-ναυλωτής συνέτεινε στον κίνδυνο επελεύσεως της ρυπάνσεως που προκάλεσε το συγκεκριμένο ναυάγιο, ειδικότερα αν παρέλειψε να λάβει τα σκοπούμενα στην πρόληψη παρόμοιου περιστατικού μέτρα, όπως τα αφορώντα την επιλογή του πλοίου. Υπό τις περιστάσεις αυτές, ο συγκεκριμένος πωλητής-ναυλωτής εκλαμβάνεται ενδεχομένως ως

προηγούμενος κάτοχος των αποβλήτων για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 15, δεύτερη περίπτωση, πρώτο μέρος, της οδηγίας 75/442.

79 Όπως υπενθυμίζεται στη σκέψη 69 της παρούσας αποφάσεως, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, το άρθρο 15, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 75/442 προβλέπει, κάνοντας χρήση του συνδέσμου «ή», ότι το κόστος για τη διάθεση των αποβλήτων πρέπει να φέρουν είτε οι «προηγούμενοι κάτοχοι» είτε ο «παραγωγός του γενεσιουργού» των εν λόγω αποβλήτων προϊόντος.

80 Συναφώς, σύμφωνα με το άρθρο 249 ΕΚ, τα κράτη μέλη προς τα οποία απευθύνεται η οδηγία 75/442 δεσμεύονται, παραμένοντας αρμόδια ως προς τον τύπο και τα μέσα, ως προς το επιδιωκόμενο με αυτήν αποτέλεσμα, ήτοι την πρόβλεψη χρηματικής επιβαρύνσεως για το συνδεόμενο με τη διάθεση των αποβλήτων κόστος. Επομένως, οφείλουν να διασφαλίζουν ότι το εθνικό τους δίκαιο επιτρέπει τον καταλογισμό του κόστους αυτού είτε στους προηγούμενους κατόχους είτε στον παραγωγό του γενεσιουργού των αποβλήτων προϊόντος.

81 Όπως υπογράμμισε στο σημείο 135 των προτάσεών της η γενική εισαγγελέας, δεν προσκρούει στο άρθρο 15 της οδηγίας 75/442 το να προβλέπουν τα κράτη μέλη, εφαρμόζοντας διεθνείς δεσμεύσεις τις οποίες ανέλαβαν επί του θέματος, όπως οι συμβάσεις περί αστικής ευθύνης και FIPOL, ότι ο πλοιοκτήτης και ο ναυλωτής του πλοίου ευθύνονται για ζημίες που προκάλεσε η απόρριψη υδρογονανθράκων στη θάλασσα μέχρις ύψους ενός ανώτατου ορίου ποσών σε συνάρτηση με τη χωρητικότητα του πλοίου και/ή υπό ιδιάζουσες περιστάσεις συνδεόμενες με την αμελή συμπεριφορά τους. Στην ανωτέρω διάταξη δεν προσκρούει περαιτέρω το να αναλαμβάνει, κατ' εφαρμογή των συγκεκριμένων διεθνών δεσμεύσεων, αντί των «κατόχων», κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 75/442, ένα ταμείο αποζημιώσεων, όπως το FIPOL, το συνδεόμενο με τη διάθεση των προερχομένων από υδρογονάνθρακες που απορρίφθηκαν τυχαίως στη θάλασσα κόστος.

82 Πάντως, αν το εν λόγω ταμείο δεν αναλαμβάνει το συνδεόμενο με τη διάθεση των αποβλήτων που προκάλεσε τυχαία απόρριψη υδρογονανθράκων στη θάλασσα κόστος ή αν τούτο καθίσταται αδύνατον λόγω του ότι το προβλεπόμενο για την ως άνω καταστροφή ανώτατο όριο εξαντλήθηκε και αν, κατ' εφαρμογή των προβλεπόμενων περιορισμών και/ή απαλλαγών από την ευθύνη, το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένου του απορρέοντος από διεθνείς συμβάσεις δικαίου, δεν επιτρέπει το κόστος αυτό να φέρει ο πλοιοκτήτης και/ή ο ναυλωτής του πλοίου, μολονότι οι ανωτέρω πρέπει να λογίζονται ως «κάτοχοι» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 75/442, το συγκεκριμένο εθνικό δίκαιο θα πρέπει στην περίπτωση αυτή να παρέχει τη δυνατότητα, προκειμένου να διασφαλιστεί σύννομη μεταφορά του άρθρου 15 της οδηγίας, το εν λόγω κόστος να φέρει ο παραγωγός του γενεσιουργού των ούτως απορριφθέντων αποβλήτων προϊόντος. Εντούτοις, σύμφωνα με την αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει, ο συγκεκριμένος παραγωγός οφείλει ενδεχομένως να φέρει το κόστος αυτό μόνον εφόσον, λόγω της δραστηριότητάς του, συντέινει στον κίνδυνο επελεύσεως της ρυπάνσεως που προκάλεσε το ναυάγιο του πλοίου.

83 Συναφώς, η υποχρέωση των κρατών μελών να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα προς επίτευξη του επιδιωκόμενου με οδηγία αποτελέσματος συνιστά επιτακτική υποχρέωση η οποία επιβάλλεται τόσο από το άρθρο 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, όσο και από την ίδια την οδηγία. Αυτή την υποχρέωση λήψεως κάθε γενικού ή ειδικού μέτρου υπέχουν όλες οι αρχές των κρατών μελών, περιλαμβανομένων των δικαιοδοτικών αρχών στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους (βλ. αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-106/89, *Marleasing*, Συλλογή 1990, σ. I-4135, σκέψη 8, και προπαρατεθείσα *Inter-Environnement Wallonie*, σκέψη 40).

84 Εξ αυτού έπεται ότι, εφαρμόζοντας το εθνικό δίκαιο, είτε πρόκειται για προγενέστερες ή μεταγενέστερες από την οδηγία διατάξεις είτε για διατάξεις απορρέουσες από διεθνείς συμβάσεις στις οποίες προσχώρησε το κράτος μέλος, ο καλούμενος να το ερμηνεύσει εθνικός δικαστής οφείλει να το πράξει στον μέγιστο δυνατό βαθμό υπό το φως του γράμματος και του σκοπού της οδηγίας, ώστε να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο με αυτήν αποτέλεσμα, συμμορφούμενος έτσι προς το άρθρο 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση *Marleasing*, σκέψη 8).

85 Εξάλλου, σε αντίθεση προς όσα υποστήριξαν οι εταιρίες *Total* κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Κοινότητα δεν δεσμεύεται από τις συμβάσεις περί αστικής ευθύνης και *FIPO*L. Πράγματι, αφενός, η Κοινότητα δεν προσχώρησε στις ανωτέρω διεθνείς πράξεις, αφετέρου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υποκατέστησε τα κράτη μέλη της, και τούτο και μόνον λόγω του ότι δεν είναι όλα συμβαλλόμενα μέρη στις ανωτέρω συμβάσεις (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1994, C-379/92, *Peralta*, Συλλογή 1994, σ. I-3453, σκέψη 16, και της 3ης Ιουνίου 2008, C-308/06, *Intertanko* κ.λπ., μη δημοσιευθείσα ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 47), ούτε ότι δεσμεύεται εμμέσως από τις συμβάσεις αυτές λόγω του ότι το άρθρο 235 της συμβάσεως των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας, η οποία υπογράφηκε στο *Montego Bay* στις 10 Δεκεμβρίου 1982, άρχισε να ισχύει στις 16 Νοεμβρίου 1994 και εγκρίθηκε με την απόφαση 98/392/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Μαρτίου 1998 (ΕΕ L 179, σ. 1), διάταξη, η παράγραφος 3 της οποίας περιορίζεται, όπως υπογράμμισε η Γαλλική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, στη θέσπιση γενικής υποχρεώσεως συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλόμενων στη σύμβαση μερών.

86 Επιπλέον, όσον αφορά την απόφαση 2004/246 με την οποία παρέχεται η έγκριση στα κράτη μέλη να υπογράψουν ή να επικυρώσουν, προς το συμφέρον της Κοινότητας, το πρωτόκολλο του 2003 επί της συμβάσεως *FIPO*L ή να προσχωρήσουν σ' αυτό, αρκεί η διαπίστωση ότι ούτε η απόφαση ούτε το ανωτέρω πρωτόκολλο του 2003 μπορούν να τύχουν εφαρμογής στα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης.

87 Ασφαλώς, η οδηγία 2004/35 προβλέπει ρητώς, στο άρθρο 4, παράγραφος 2, αυτής, ότι δεν έχει εφαρμογή ούτε σε περίπτωση ατυχήματος ούτε σε περίπτωση δραστηριότητας σε σχέση με τα οποία η ευθύνη ή η αποζημίωση εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής μιας από τις απαριθμούμενες στο παράρτημα IV της οδηγίας διεθνείς πράξεις, μεταξύ των οποίων μνημονεύονται οι συμβάσεις περί αστικής ευθύνης και *FIPO*L. Πράγματι, ο κοινοτικός νομοθέτης, όπως αναφέρεται στη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, έκρινε αναγκαίο να

λάβει ρητώς υπόψη τις συναφείς διεθνείς συμβάσεις που ρυθμίζουν πληρέστερα και αυστηρότερα οποιαδήποτε δραστηριότητα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

88 Εντούτοις, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η οδηγία 75/442 δεν περιλαμβάνει ανάλογη διάταξη, συμπεριλαμβανομένης της κωδικοποιημένης αποδόσεώς της, όπως αυτή προκύπτει από την οδηγία 2006/12.

89 Υπό το φως των προηγηθεισών σκέψεων, στο τρίτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 15 της οδηγίας 75/442, σε περίπτωση τυχαίας απορρίψεως υδρογονανθράκων στη θάλασσα στην οποία οφείλεται η ρύπανση των ακτών κράτους μέλους:

– ο εθνικός δικαστής δύναται να θεωρήσει τον πωλητή των εν λόγω υδρογονανθράκων και ναυλωτή του πλοίου που τους μεταφέρει ως παραγωγό των συγκεκριμένων αποβλήτων, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', της οδηγίας 75/442, και κατά συνέπεια ως «προγενέστερο κάτοχο» για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 15, δεύτερη περίπτωση, πρώτο μέρος, της οδηγίας, εφόσον ο ίδιος δικαστής, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που μόνον ο ίδιος είναι σε θέση να εκτιμήσει, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο ανωτέρω πωλητής-ναυλωτής συνέτεινε στον κίνδυνο επελεύσεως της ρυπάνσεως που προκάλεσε το συγκεκριμένο ναυάγιο, ειδικότερα αν παρέλειψε να λάβει τα σκοπούμενα στην πρόληψη παρόμοιου περιστατικού μέτρα, όπως τα αφορώντα την επιλογή του πλοίου·

– αν το FIPOI δεν αναλαμβάνει το συνδεδεμένο με τη διάθεση των αποβλήτων που προκάλεσε τυχαία απόρριψη υδρογονανθράκων στη θάλασσα κόστος ή αν τούτο καθίσταται αδύνατον λόγω του ότι το προβλεπόμενο για την ως άνω καταστροφή ανώτατο όριο εξαντλήθηκε και αν, κατ' εφαρμογή των προβλεπόμενων περιορισμών και/ή απαλλαγών από την ευθύνη, το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένου του απορρέοντος από διεθνείς συμβάσεις δικαίου, δεν επιτρέπει το κόστος αυτό να φέρει ο πλοιοκτήτης και/ή ο ναυλωτής του πλοίου, μολονότι οι ανωτέρω πρέπει να λογίζονται ως «κάτοχοι» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 75/442, το συγκεκριμένο εθνικό δίκαιο θα πρέπει στην περίπτωση αυτή να παρέχει τη δυνατότητα, προκειμένου να διασφαλιστεί σύννομη μεταφορά του άρθρου 15 της οδηγίας, το εν λόγω κόστος να φέρει ο παραγωγός του γενεσιουργού των ούτως απορριφθέντων αποβλήτων προϊόντος. Εντούτοις, σύμφωνα με την αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει, ο συγκεκριμένος παραγωγός οφείλει ενδεχομένως να φέρει το κόστος αυτό μόνον εφόσον, λόγω της δραστηριότητάς του, συνέτεινε στον κίνδυνο επελεύσεως της ρυπάνσεως που προκάλεσε το ναυάγιο του πλοίου.

Επί των δικαστικών εξόδων

90 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πέραν των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

1) Ουσία όπως η επίδικη της κύριας δίκης, ήτοι το πωληθέν ως καύσιμο βαρύ μαζούτ, δεν συνιστά απόβλητο κατά την έννοια της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την απόφαση 96/350/ΕΚ της Επιτροπής, της 24ης Μαΐου 1996, εφόσον αποτελεί αντικείμενο εκμεταλλεύσεως ή εμπορίας υπό οικονομικώς συμφέροντες όρους και δύναται να χρησιμοποιηθεί στην πράξη ως καύσιμο, χωρίς να απαιτεί προηγούμενη πράξη μεταποιήσεως.

2) Υδρογονάνθρακες απορριφθέντες στη θάλασσα τυχαίως κατόπιν ναυαγίου, αναμεμιγμένοι με ύδωρ και ιζήματα και παρασυρθέντες κατά μήκος των ακτών κράτους μέλους στις οποίες και κατέληξαν, αποτελούν απόβλητα κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας 75/442, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 96/350, αφ' ης στιγμής είναι πλέον αδύνατη η εκμετάλλευση ή η εμπορία τους, χωρίς να έχει προηγηθεί πράξη μεταποιήσεως.

3) Για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 15 της οδηγίας 75/442, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την απόφαση 96/350, σε περίπτωση τυχαίας απορρίψεως υδρογονανθράκων στη θάλασσα στην οποία οφείλεται η ρύπανση των ακτών κράτους μέλους:

– ο εθνικός δικαστής δύναται να θεωρήσει τον πωλητή των εν λόγω υδρογονανθράκων και ναυλωτή του πλοίου που τους μεταφέρει ως παραγωγό των συγκεκριμένων αποβλήτων, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', της οδηγίας 75/442, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την απόφαση 96/350, και κατά συνέπεια ως «προγενέστερο κάτοχο» για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 15, δεύτερη περίπτωση, πρώτο μέρος, της οδηγίας, εφόσον ο ίδιος δικαστής, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που μόνον ο ίδιος είναι σε θέση να εκτιμήσει, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο ανωτέρω πωλητής-ναυλωτής συντέινει στον κίνδυνο επελεύσεως της ρυπάνσεως που προκάλεσε το συγκεκριμένο ναυάγιο, ειδικότερα αν παρέλειψε να λάβει τα σκοπούμενα στην πρόληψη παρόμοιου περιστατικού μέτρα, όπως τα αφορώντα την επιλογή του πλοίου·

– αν το διεθνές ταμείο αποζημιώσεως ζημιών εκ ρυπάνσεως από πετρέλαιο δεν αναλαμβάνει το συνδεόμενο με τη διάθεση των αποβλήτων που προκάλεσε τυχαία απόρριψη υδρογονανθράκων στη θάλασσα κόστος ή αν τούτο καθίσταται αδύνατον λόγω του ότι το προβλεπόμενο για την ως άνω καταστροφή ανώτατο όριο εξαντλήθηκε και αν, κατ' εφαρμογή των προβλεπόμενων περιορισμών και/ή απαλλαγών από την ευθύνη, το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένου του απορρέοντος από διεθνείς συμβάσεις δικαίου, δεν επιτρέπει το κόστος αυτό να φέρει ο πλοιοκτήτης και/ή ο ναυλωτής του πλοίου, μολονότι οι ανωτέρω πρέπει να λογίζονται ως «κάτοχοι», κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 75/442, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την απόφαση 96/350, το συγκεκριμένο εθνικό δίκαιο θα πρέπει στην περίπτωση αυτή να παρέχει τη δυνατότητα, προκειμένου να διασφαλιστεί σύννομη μεταφορά του άρθρου 15 της οδηγίας,

το εν λόγω κόστος να φέρει ο παραγωγός του γενεσιουργού των ούτως απορριφθέντων αποβλήτων προϊόντος. Εντούτοις, σύμφωνα με την αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει, ο συγκεκριμένος παραγωγός οφείλει ενδεχομένως να φέρει το κόστος αυτό μόνον εφόσον, λόγω της δραστηριότητάς του, συνέτεινε στον κίνδυνο επελεύσεως της ρυπάνσεως που προκάλεσε το ναυάγιο του πλοίου.

(υπογραφές)

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.